

Literatura română

67 de eseuri

pentru Bacalaureat și lucrul la clasă

I.1. Proza scurtă**Basmul cult**

Ion Creangă

- „Povestea lui Harap-Alb”5
- „Dănilă Prepeleac”11

Povestirea

Mihail Sadoveanu

- „Hanu Ancuței” - „Fântâna dintre plopi”17
- „Hanu Ancuței - „Negustor lipscan”21

Nuvela

- Costache Negruzzi – „Alexandru Lăpușneanu”26
- Ioan Slavici – „Moara cu noroc”33
- I. L. Caragiale – „În vreme de război”40
- Mircea Eliade – „Noaptea la Serampore”45

I.2. Romanul

- Ioan Slavici – „Mara”50
- Liviu Rebreanu – „Ion”54
- G. Călinescu – „Enigma Otiliei”62
- Camil Petrescu
 - „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război”68
 - „Patul lui Procust”74
- Mircea Eliade – „Maitreyi”80
- Marin Preda – „Moromeții”84
- *Nicolae Breban – „Animale bolnave”91
- *Mircea Nedelciu, Adriana Babeți, Mircea Mihăieș – „Femeia în roșu”97

II. DRAMATURGIA**II.1. Comedia**

- Vasile Alecsandri – „Chirița în provincie”103
- Ion Luca Caragiale – „O scrisoare pierdută”106

II.2. Drama

- *Camil Petrescu
 - „Jocul ielelor”112
 - „Suflete tari”116
- Marin Sorescu – „Iona”121

III. POEZIA**III.1. Preromantismul. Poezia pașoptistă**

- Vasile Alecsandri
 - „Malul Siretului”126
 - „Viscolul”128

III.2. Romantismul

Mihai Eminescu

- „Floare albastră”130
- „Luceafărul”134
- „Scrisoarea I”140
- „Glossă”144
- „Odă (în metru antic)”147
- „Epigonii”150
- „Revedere”153

III.3. *Prelungiri ale romantismului și clasicismului	
Octavian Goga – „Apostolul”.....	156
George Coșbuc – „Moartea lui Fulger”.....	158
III.4. Simbolismul	
Alexandru Macedonski	
– „Noaptea de decembrie”.....	161
– „Rondelul rozelor ce mor”.....	164
George Bacovia	
– „Plumb”.....	166
– „Amurg violet”.....	168
– „Lacustră”.....	170
– „Decembre”.....	172
– „Poemă în oglindă”.....	174
– „Nocturnă”.....	177
III.5. Modernismul	
Tudor Arghezi	
– „Testament”.....	179
– „Flori de mucigai”.....	182
– „Psalm [Te drămuiesc în zgomot și-n tăcere]”.....	185
– „Jignire”.....	188
– „Morgenstimmung”.....	191
Lucian Blaga	
– „Eu nu strivesc corola de minuni a lumii”.....	194
– „Gorunul”.....	197
– „Biografie”.....	200
– „Dați-mi un trup voi munților”.....	203
Ion Barbu	
– „Riga Crypto și Iapona Enigel”.....	206
– „După melci”.....	210
– „Din ceas, dedus...”.....	213
III.6. Tradiționalismul	
Ion Pillat – „Aci sosi pe vremuri”.....	215
Vasile Voiculescu – „În Grădina Ghetsemani”.....	218
III.7. Orientări avangardiste	
Ion Vinea – „Manifest activisticătre tinerime”.....	220
III.8. Neomodernismul poetic	
Nichita Stănescu	
– „Elegia a doua, getica”.....	222
– „A cincea elegie”.....	225
– „Către Galateea”.....	227
– „Poveste sentimentală”.....	230
– „Cu o ușoară nostalgie”.....	232
Leonid Dimov – „Vis cu bufon”.....	234
III.9. Postmodernismul	
Mircea Cărtărescu	
– „O motocicletă parcată sub stele”.....	236
– „Ciocnirea”.....	238
IV. EPOCI ȘI IDEOLOGII LITERARE	
Epoca pașoptistă. „Dacia literară”.....	240
„Junimea” și Titu Maiorescu.....	245
Modernismul. Eugen Lovinescu.....	247

Varianta propusă: **Povestea lui Harap-Alb**

1. Evidențiază *particularitățile basmului cult*.

1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 6 + 7 + 8 + 9 + 10 + 11 + 12 + 13 + 14 + 15 + 16 + 17

2. Evidențiază *relația dintre incipit și final într-un basm cult studiat*.

1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 6 + 7 + 8 + 9 + 17

3. Ilustrează *particularitățile de construcție a unui personaj*.

1 + 3 + 4 + 5 + 14.2 + 15 + 17

4. Evidențiază *relațiile dintre două personaje*.

1 + 3 + 4 + 5 + 14.1 + 14.2 + 15 + 17

5. Reliefează *lumea basmului așa cum se reflectă într-un basm cult*.

1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 6 + 7 + 8 + 9 + 10 + 11 + 12 + 13 + 14 + 15 + 16 + 17

1 **Încadrarea în epocă** Ion Creangă, autor cu o semnificativă activitate literară în perioada clasică, fiind contemporan cu Mihai Eminescu, Ioan Slavici și I.L. Caragiale, este considerat unul dintre cei mai valoroși povestitori ai poporului nostru, reprezentativ pentru spiritualitatea ancestrală românească. Operei sale capitale, scrierea memorialistică „Amintiri din copilărie”, i se adaugă basmele culte, care proiectează în fabulos lumea țărănească apropiată de sufletul său într-o manieră originală de exprimare.

2 **Definirea speciei literare** **Basmul cult** este o specie a **genului epic**, în proză, cu numeroase personaje ridicate la rangul de **simbol**, în care se prezintă confruntarea dintre bine și rău, soluționată, de regulă, printr-un final fericit. Elementul **fabulos**, supranatural este acceptat, prin convenție, ca aparținând sferei firescului, **indicii spațiali și temporali** sunt vagi, generalizând întâmplările relatate, iar acțiunea urmărește o schemă prestabilită.

3 **Apariție** **Încadrarea în specia literară** **Basmul cult „Povestea lui Harap-Alb”** este publicat în revista „Convorbiri literare” la data de 1 august 1877. El respectă, în linii mari, structura populară a speciei literare epice, în care acțiunea debutează cu o situație de echilibru (expozițiunea) perturbată de un eveniment neașteptat (intriga), care declanșează o acțiune desfășurată de protagonist în confruntare cu antagonistul, susținut de ajutoare și donatori, în vederea restabilirii ordinii inițiale, care culminează cu un moment de maximă încordare narativă (punctul culminant); deznodământul aduce o nouă situație de echilibru. Forma cultă a speciei literare constă în reorganizarea elementelor populare sau completarea lor de către un prozator cunoscut și consacrat, care imprimă textului stilul personal de relatare.

Pornind de la afirmația critică a lui Alexandru Piru, anume că „«Povestea lui Harap-Alb» este un scurt roman fantastic, în care toate elementele au reversul lor real, traductibil, o adevărată epopee a poporului român”, putem afirma că basmul își extinde semnificațiile dincolo de specia literară pe care o reprezintă, constituindu-se ca o adevărată lecție de viață.

4 **Semnificația titlului** **Titlul** basmului enunță atât specia literară, povestea, cât și numele protagonistului purtat de-a lungul propriei formări. Pe parcursul firului epic, destinul acestuia cunoaște trei ipostaze: **fiul cel mic** al craiului, imatur și neinițiat, dar curajos și preocupat de a-și ajuta propria familie, **Harap-Alb**, ucenic al Spânului, parcurgând drumul inițierii, **Împăratul**, inițiatul capabil de a conduce împărăția unchiului său și de a-și întemeia o familie cu aleasa inimii sale. Cea mai mare parte a basmului este dedicată celei

de-a doua ipostaze. El este numit de către formatorul său, antagonistul, printr-o sintagmă oximoronică, „Hărap-Alb”; substantivul comun „harap” desemnează o persoană cu pielea și părul de culoare neagră și se află în contradicție cu epitetul cromatic „alb”. Fiul craiului devine astfel sluga atipică a Spânului.

5

**Enunțarea
temei**

Tema basmului are sursă folclorică, prezentând confruntarea binelui cu răul. Pe parcursul acestei confruntări, soldate cu victoria binelui, ca în majoritatea basmelor, eroul central își formează personalitatea, ceea ce conferă substanță epică scrierii conferindu-i caracterul de bildungsroman, trădând descendența cultă.

6

**Motive
specifice
basmului**

Motivele prezente în basm sunt de factură populară (împăratul fără urmaș, superioritatea mezinului, călătoria, probele, demascarea impostorului, pedeapsa, căsătoria). În afară de temă și motive, care își au originea în folclor, alte elemente cu aceeași sursă sunt: prezența **ajutoarelor** (calul, Sfânta Duminică, cei cinci prieteni) și a **donatorilor** (crăiasa furnicilor, crăiasa albinelor, turturica), apariția **obiectelor magice** (apă vie, apă moartă, jăraticul, smicelele), prezența **cifrei trei**, simbol al perfecțiunii (trei fii, trei fete, trei apariții ale antieroului, trei probe inițiate de acesta).

7

**Perspectiva
narativă**

Acțiunea este relatată la **persoana a III-a**, de către un **narator** a cărui **perspectivă narativă obiectivă** este completată de multiple **comentarii subiective**. Aceste completări umoristice, ironice, lămuritoare sunt specifice stilului autorului Ion Creangă. **Discursul narativ** îmbină original cele trei **moduri de expunere**. **Narațiunea** are cea mai mare pondere în țesătura epică, redând prin frecvența verbului, înaintarea acțiunii. Aceasta este completată de **dialog**, care are, la Creangă, dublu rol, ca în operele dramatice: dezvoltarea acțiunii și individualizarea personajelor prin detalii specifice, care le caracterizează. **Descrierea** se bazează în special pe portretizare; personajele sunt conturate în așa fel încât să formeze ample reprezentări în mintea cititorului. Fata împăratului Roș și cei cinci prieteni, care i se alătură protagonistului, sunt descriși cu amănunte semnificative.

8

**Construcția
subiectului**

Construcția subiectului urmează o schemă simplă. Cei doi frați, craiul și Verde-împărat, conduc fiecare câte o împărăție la două capete ale lumii, foarte îndepărtate unul de celălalt. Neavând descendenți masculini, Verde-împărat îi scrie fratelui său să-i trimită pe unul dintre fii ca să îi urmeze la tron. Proba curajului îl desemnează pe fiul cel mic ca fiind capabil de a întreprinde călătoria către ținuturile unchiului său. Trecând prin numeroase peripeții, depășind cu istețime, bunătate, curaj și mult ajutor multiplele probe ale formării sale, acesta își îndeplinește țelul de a deveni împărat, căsătorindu-se cu fata de care s-a îndrăgostit.

În basm sunt prezente anumite **clisee** cu roluri bine determinate, cum ar fi **formulele specifice: inițială, mediane, finală**.

9

**Semnificația
incipitului**

Incipitul basmului este o **formulă inițială**: „Amu cică era odată într-o țară un crai, care avea trei feciori.”. Aceasta are drept corespondent în basmul popular începutul „A fost odată ca niciodată” și are rolul de a introduce cititorul în lumea miraculoasă, în care totul este posibil. **Incipitul** este în legătură strânsă cu **finalul**, construit tot ca o **formulă specifică** redată în manieră cultă: „Și a ținut veselia ani întregi, și acum mai ține încă; cine se duce acolo bea și mănâncă. Iar pe la noi cine are bani bea și mănâncă, iară cine nu, se uită și rabdă.”. **Formula de încheiere** a basmului face trecerea de la universul ficțional imaginat de autor la realitatea cotidiană a fiecărui cititor. Pe lângă valoarea ei hiperbolică (veselia finalului fericit nu se sfârșește niciodată), aceasta are puternice accente sociale; dacă lumea basmului e dominată de veselie perpetuă, lumea reală are determinări legate de condiția socială a fiecăruia. **Formulele mediane** dau continuitate acțiunii, menținând starea de atenție și curiozitatea lectorului: „[...] ca cuvântul din poveste înainte mult mai este” sau „Și merg ei o zi, și merg două, și merg patruzeci și nouă.”.

**Formule
specifice**

10

**Coordonate
spațiale și
temporale**

Îmbinarea planurilor real și fabulos este evidentă chiar din **incipit**. **Timpul** este vag, nedeterminat, un trecut îndepărtat în care se petrec evenimente ridicate la rangul de simbol. **Reperele spațiale** sunt la fel de vagi: „Și craiul acela mai avea un frate mai mare, care era împărat într-o altă țară, mai depărtată. [...] Țara în care împărăția fratele cel mare era tocmai la o margine a pământului, și crăiia ăstuilalt la altă margine.”. Cele două ținuturi îndepărtate marchează un întreg univers, pe

care protagonistul este nevoit să-l ia în stăpânire, trecând de la teritoriul ocrotitor, familiar către un spațiu al probării propriilor veleități de lider.

11
Acțiunea

Acțiunea basmului este lineară, fiind alcătuită din multiple **secvențe înlănțuite**. Ea debutează ex abrupto cu evenimentul care perturbă echilibrul situației inițiale: craiul este rugat de fratele său mai mare să-i trimită pe unul dintre feciori pentru a-i fi urmaș la tron. Dacă cei doi fii mai mari ai acestuia nu reușesc să treacă proba curajului impusă de tatăl lor, deghizat în urs, mezinul este pregătit și el să-și încerce norocul. Pentru că dovedește, în prealabil, calități sufletești superioare, atunci când se milostivește de bătrâna cerșetoare, el are un prim ajutor de nădejde, anume personajul supranatural, întruchiparea bunătății, Sfânta Duminică, cea care se deghizase în femeie sărmană pentru a-l pune la încercare. Aceasta îl sfătuiește să aleagă calul, hainele și armele care au aparținut tatălui său în tinerețe pentru a putea reuși ceea ce și-a propus, fapt care denotă refacerea unui destin privilegiat.

Motivul
călătoriei

Motivul călătoriei are o dublă valență: concretă, reprezentată de drumul parcurs de tânăr de la casa părintească până la palatul unchiului său, și o alta spirituală, de formare a lui ca personalitate demnă de a conduce o împărăție, ceea ce conferă scrierii caracterul de bildungsroman.

După ce **protagonistul** își dovedește curajul în fața **probei** la care îl supune propriul tată, primește drept compensație de la acesta un sfat important: „să te ferești de omul roș, iar mai ales de omul spân”, considerați, în credința populară, oameni care poartă stigmatul răului.

Motivul pădurii
labirint

Încercarea cu care debutează **călătoria inițiativă** este trecerea prin pădurea-labirint. Aceasta reprezintă spațiul dispariției vechii sale identități, dar și regenerarea sa spirituală, prin renaștere. Inițial, tânărul se rătăcește și este astfel nevoit să se abată de la sfatul părintesc, tocmindu-l pe Spân drept călăuză, deoarece era „boboc în felul său la trebi de aiste”. Acest nou personaj, **antagonistul**, dar și **formatorul** eroului, se remarcă prin șiretenie și perseverență; el are capacitatea de a se **metamorfoza**, luând diferite înfățișări îmbietoare, pentru a-l convinge pe tânăr să îl accepte ca tovarăș de drum.

Apariția
antagonistului

Violența Spânului determină schimbarea destinului tânărului naiv, prin puterea sa de convingere. Coborârea în fântână echivalează cu o nouă naștere a eroului, sub un alt nume, Harap-Alb, și cu o altă misiune, sluga răufăcătorului, pecetluită de un jurământ: „[...] jură-mi-te pe ascuțișul paloșului tău că mi-i da ascultare întru toate [...] și atâta vreme ai a mă sluji, până când îi muri și iar îi învie.” Spânul preia astfel identitatea feciorului de crai și ajunge, împreună cu sluga sa credincioasă, la curtea împăratului. Orgoliul nemăsurat al Spânului îl determină pe acesta să-i propună lui Harap-Alb un set de **trei probe inițiatice**: aducerea „sălăților” din Grădina Ursului, a aducerea nestematelor, care decorau pielea unui cerb fermecat și pețirea, în numele stăpânului, a fetei împăratului Roș. Primele două probe sunt trecute cu ajutorul **sfaturilor și obiectelor magice** oferite de Sfânta Duminică (o licoare și obrăzarul și sabia lui Statu-Palmă-Barbă-Cot).

Coborârea în
fântână

Probele la
care este
supus de
Spân

Cu răbdare, curaj și îndemânare, tânărul reușește să treacă primele două probe; pentru a treia însă, se vede nevoit să pornească într-o nouă călătorie mult mai dificilă. Primul semn al trecerii spre o altă etapă a propriei formări este podul, corespondentul celui de la care plecaseră, acolo unde l-a înfrânt plin de curaj pe „urs”. De această dată, zona liminală este un teritoriu de încercare pașnică a superiorității sale spirituale: tânărul ocolește protector o nuntă de furnici, care traversau pe pod, riscându-și viața și trecând prin apă. Gestul său nobil e răsplătit de crăiasa furnicilor cu o aripă, un însemn care îl va salva la nevoie. Și albinele sunt ocrotite de tânărul care, din milă și dragoste față de vietățile naturii, le construiește un stup și este răsplătit și de această dată cu un obiect magic, o aripă de la crăiasă.

12
Rolul
personajelor
miraculoase

Cele cinci **personaje miraculoase**, care duc la extremă trăsături specific umane, Gerilă, Setilă, Flămânzilă, Ochilă, Păsări-Lăți-Lungilă, par a-l cunoaște pe Harap-Alb și îl avertizează că, fără ei, nu va reuși să îndeplinească ceea ce și-a propus.

Pentru că tânărul se dovedește foarte prietenos și apropiat de ei, aceștia sunt încântați să îl însoțească, devenind cu toții un grup de prieteni.

13

Rolul

Împăratului Roș

Împăratul Roș îndeplinește și el rolul de **formator** pentru protagonist, supunându-l pe acesta altor **probe** complicate: casa de aramă, ospățul exagerat, alegerea macului de nisip, găsirea fetei, ghicitul ei. Proba camerei supraîncălzite este trecută cu bine cu ajutorul lui Gerilă. Masa mult prea îmbelșugată este consumată, în special, de Flămânzilă și Setilă, macul este separat de nisip cu ajutorul furnicilor, fata de împărat este găsită de Ochilă și Păsări-Lăți-Lungilă, iar albina ajută la ghicirea fetei nobile dintre cele două identice. Fiecare personaj are rolul lui bine determinat de parcă ar aparține unui scenariu inițiativ prestabilit. Ajutorul lor însă este condiționat de capacitatea sporită a tânărului de a fi comunicativ și deci de a-și face prieteni devotați.

Proba fetei de împărat

Fata împăratului Roș propune și ea o probă, anume întrecerea dintre cal și turturică. Calul eroului, înzestrat cu puteri miraculoase, câștigă prin vicleșug și aduce fetei apă moartă, apă vie și smicele de măr.

Refacerea echilibrului inițial

Drumul de întoarcere spre împărăția unchiului său impune eroului o nouă probă, aceea a dragostei; el se îndrăgostește de fată, dar își dovedește frumusețea caracterului și loialitatea față de Spân și nu-i mărturisește acesteia adevărata sa identitate. Fata, care deține puteri miraculoase, intuiește însă adevărul, iar **finalul** basmului aduce refacerea echilibrului inițial, prin demascarea răufăcătorului și pedepsirea lui prin moarte. Harap-Alb, căruia Spânul îi tăiasse capul, este readus la viață de către fata împăratului Roș, renăscând sub o nouă identitate, aceea de inițiat, capabil de a conduce o familie și o împărăție. Prin moartea lui simbolică, este absolvit de jurământul făcut și capabil de a-și continua firul vieții.

14

Construcția personajelor

Construcția personajelor în basmul cult reprezintă un element de originalitate. De-a lungul firului narativ sunt inserate **portrete** bine conturate, care își lasă amprenta asupra imaginației cititorului.

Fata

Împăratului Roș

14.1. Fata împăratului Roș, simbolul feminității, al gingășiei, care îmbină trăsăturile profund umane, cum ar fi bunătatea, sinceritatea, iscusința, intuiția, disponibilitatea afectivă, cu puterile supranaturale, precum capacitatea de a se metamorfoza sau de a readuce la viață persoana iubită, este descrisă de Creangă astfel: „[...] era boboc de trandafir din luna lui mai, scăldat în roua dimineții, dezmiertat de cele întâi raze ale soarelui, legănat de adierea vântului și neatins de ochii fluturilor. Sau cum s-ar mai zice pe la noi, era frumoasă de mama focului.” În această situație, autorul îmbină exprimarea metaforică de o eleganță rar întâlnită cu expresia populară, concisă, dar plină de înțelesuri.

Personajele din basmele populare prezintă trăsături omenești, reliefate într-o manieră convențională, fără particularități psihice distinctive. Eroi lui Creangă întruhidează o colectivitate aparte, remarcându-se prin gesturi, mod de a gândi, limbaj. Ei se aseamănă foarte mult cu lumea țărănească din Humulești, familiară autorului și cunoscută cititorului din „Amintiri din copilărie”. De aceea, se poate spune că o particularitate a scrierii sale este **umanizarea fantasticului**. Cel mai elocvent exemplu în acest sens este comportamentul fiului de crai, care, contrar statutului său de Făt-Frumos, personaj exemplar al basmului popular, plânge când este certat de tată, se enervează și lovește calul cu frâul, este ușor de păcălit de către Spân, are momente de teamă profundă înainte de confruntarea cu încercările vieții, își exprimă explicit sentimentele și „se bate cu mâna peste gură” de uimire la întâlnirea cu Gerilă. Cu cei cinci prieteni ai săi poartă dialoguri savuroase, iar aceștia, în ciuda înfățișării lor bizare, se comportă precum consătenii lui Nică din Humulești.

Harap-Alb Trăsături

14.2. **Protagonistul** basmului, fiul de crai, devenit Harap-Alb pe parcursul drumului său inițiativ, se remarcă prin calitățile sale, pe care are ocazia de a le proba de-a lungul întregii scrieri. În jurul personalității sale în formare se încheagă țesătura epică a basmului cult.

Primele două etape ale destinului său dezvoltă procesul sinuos al maturizării personajului în vederea atingerii treptei maxime a propriei aspirații, aceea de a ajunge împărat.

La început, el este fiul cel mic, crescut în umbra fraților, dar care are ocazia unică de a-și dovedi, ca și în basmele populare, **superioritatea**. El **nu are puteri supranaturale**, ci, din contră, este **o fire sensibilă**; atunci când merge în grădină, „începe să plângă în inima sa” pentru că frații mai mari și-au dezamăgit tatăl. Sensibilitatea este dublată însă de o **ambitie** imensă și de mult **curaj**. Deși ceilalți nu aveau așteptări de la el, se oferă să își ajute familia și să treacă proba plecării în călătorie.

Prima probă a formării sale se adresează sufletului: milostenia. Când o bătrână îl roagă să o ajute, el nu ezită să o miluiască, dovedind **bunătate**, dar și **naivitate** deoarece nu își pune nicio clipă problema cum a ajuns aceasta în grădina palatului. Bătrâna se dovedește a fi un personaj fabulos, Sfânta Duminică, cea care îi va fi aproape de-a lungul formării sale și care îi prezice statutul său de după inițiere: „[...] ai să ajungi împărat, cum nu a mai stat altul pe fața pământului, așa de iubit, de slăvit și de puternic”. Mezinul îi **intuiește** bunele intenții și îi urmează sfaturile întocmai, alegând pentru plecarea în călătorie armele, hainele și calul folosite de tatăl său în tinerețe, pentru că doar astfel va reuși să refacă un destin de învingător.

Proba din dreptul podului, loc simbolic al trecerii către o altă etapă a vieții, este depășită cu **vitejie**. Totuși, fiind **novice**, este păcălit de Spân, cu care se întovărășește, nerespectând sfatul părintesc, faptă pentru care se simte foarte **vinovat**, având muștrări de conștiință, care dovedesc legătura sufletească specială cu tatăl său.

Acceptarea Spânului drept călăuză are consecință imediată pierderea propriei identități și renașterea sub un nou nume construit pe baza unui oximoron. „Harap” reprezintă noua sa menire, aceea de **slugă**, dar epitetul cromatic „Alb” sugerează **identitatea nobilă ascunsă** prin legământ a eroului, care trebuie să lupte cu ceilalți și cu sine pentru a o elibera din captivitate. Jurământul pe ascuțișul paloșului, la care l-a supus Spânul, conștient fiind de **loialitatea** fiului de crai, este considerat de personaj un act sacru, pentru care are un profund respect și de care se poate elibera doar prin moarte. Astfel, el nu-și trădează adevărata identitate nici în fața unchiului său, nici înaintea celei pe care o iubește, fiica împăratului Roș.

Pregătit să înfrunte vicisitudinile drumului ales, își asumă probele impuse de stăpânul destinului său și le trece cu bine alături de cei apropiați de sufletul lui, calul fermecat și Sfânta Duminică. **Latura** sa profund **umană** se dezvoltă prin lamentații, dar dovedește **curaj și perseverență** și astfel reușește să treacă obstacolele vieții.

Eroul central este foarte **sociabil**, fapt care îl ajută în demersurile sale pentru că, prin comunicare cu cei din jur, reușește să-și facă prieteni loiali. Cele cinci personaje miraculoase sunt gata să îl însoțească și să îl ajute oricând este nevoie. De asemenea, se dovedește foarte **mărinimos**, ajutând furnicile și albinele prin fapte nobile, care nu întârzie să-și afle răsplata. La finalul călătoriei, Harap-Alb cunoaște un nou sentiment mai puternic și mai profund decât celelalte, iubirea, dar structura sa sufletească îl împiedică să uite **devotamentul** față de Spân, așa că e pregătit să o ducă pe fată, acestuia. Ea, însă, intuiește adevărata identitate a celui pe care îl iubește și îl ajută în confruntarea finală, aducându-l la viață, într-o nouă existență absolută de jurământ, ca **tânăr împărat**.

Din punctul de vedere al **modalităților de caracterizare**, putem remarca, în primul rând, **caracterizarea directă**, făcută de narator sau de personaje: fiul de crai este considerat „boboc în felul său la trebi de aieste”, „slab de înger”, „mai fricos ca o femeie”, „naiv”, uneori „mânios”. Sfânta Duminică i se adresează cu admirație: „Vedea-te-aș împărat, luminate crăișor”, în timp ce Spânul îl privește cu dispreț, considerându-l „slugă vicleană”. **Caracterizarea indirectă** reiese din faptele sale, din vorbe, din atitudinea față de ceilalți, din limbaj. Frumusețea sa spirituală și optimismul sunt evidente în fiecare moment al scrierii.

Relația cu
celelalte
personaje

Din punctul de vedere al **relației cu celelalte personaje**, se remarcă atitudinea pacifistă a eroului, care se străduiește din răsuferință să păstreze legături amiabile cu ceilalți, chiar dacă uneori dificultățile îl copleșesc. Plin de viață și sociabil, nu ezită să facă bine celor din jur, fiind astfel răsplătit prietenește. Fără aceste trăsături nobile ale sufletului său, n-ar fi reușit să își împlinească aspirația înaltă de a deveni împărat.

15
Relația cu
Spânul

Cea mai pregnantă relație între personaje, din text, este aceea dintre **eroul central și Spân**. Acesta din urmă este personajul secundar, negativ, al operei literare, postură dublată de aceea de formator pentru tânărul neinițiat. În timp ce Spânul este deja un caracter format dominat de o trăsătură, anume răutatea, Harap-Alb este un tânăr în formare, a cărui personalitate se completează pe parcursul scrierii. Atitudinea antieroului față de fiul craiului cunoaște două etape. La început, prin viclenie și lingușire, reușește să îl convingă pe drumet să îl însoțească, deși acest fapt echivalează cu încălcarea sfatului părintesc. Din momentul în care Spânul îl păcălește pe erou să intre în fântână, atitudinea lui se schimbă radical, devenind poruncitor și autoritar, dovedindu-și adevăratul caracter. Orgoliul său de stăpân autoritar îl determină să-și supună sluga la diferite probe complicate, care însă sunt menite să-l ajute pe Harap-Alb în devenirea sa. Personajul negativ nu are deloc intenția de a-l ajuta, ci este orbit de statutul inedit de a conduce un destin; fără însă a conștientiza, îi este de mare ajutor, punându-l, de fiecare dată, în situații-limită, în care trebuie să accepte provocările. Spânul devine astfel un simbol al experiențelor nefaste din viața omului, a căror apariție este neplăcută, uneori chiar dramatică, dar care ajută la maturizarea fiecăruia dintre noi.

Finalul basmului amplifică și mai mult antiteza dintre frumusețea caracterului celui care nu încalcă nicio clipă jurământul făcut, fără a-și mărturisi adevărata origine, și răutatea antieroului, care este pedepsit printr-o moarte cumplită chiar de către calul fermecat, după ce înfăptuise cea mai oribilă dintre acțiunile sale, tăindu-i capul lui Harap-Alb.

16
Arta narativă

Destinul exemplar și puternic moralizator al personajului principal al basmului cult nu încetează să încante publicul-lector peste veacuri.

În ceea ce privește **arta narativă** a lui Creangă, critica literară remarcă **oralitatea** stilului său, prin care autorul lasă impresia adresării directe către un public vast. Aceasta este obținută prin **folosirea în mod original a exprimării populare**, dominată de regionalisme, expresii populare, ziceri, interjecții, exclamații, dativ etic, exprimare locuțională. O altă notă de unicitate a stilului său o constituie **umorul** inconfundabil, care înglobează diferite forme de manifestare, de la ironie și până la tratarea comică a situațiilor dramatice: „[...] să trăiască trei zile cu cea de-alaltăieri” sau „Tare-mi ești drag!... Te-aș vâri în sân, dar nu încapi de urechi”. Principala sursă de inspirație a lui Creangă, înțelepciunea populară, este prezentă în text sub forma reproducerii **proverbelor** sau **zicătorilor** potrivite fiecărei situații în parte, introduse prin sintagma „vorba ceea”: „Vorba ceea: La plăcinte înainte,/ Și la războiu, înapoi.”. Arta narativă a lui Creangă prezintă, de asemenea, particularitatea frecvenței reduse a figurilor de stil. Exprimarea este astfel directă, concretă, savuroasă.

17
Încheiere

G. Călinescu definește basmul ca fiind „oglindirea vieții în moduri fabuloase”; continuând această cugetare profundă și parafrazându-l pe Pompiliu Constantinescu, putem afirma că poveștile lui Creangă sintetizează concepția acestuia despre perioada maturității cu puternice accente autobiografice, așa cum „Amintirile...” prezintă vârsta de aur a copilăriei. „Și el [afirmă criticul] a luptat cu spânii, cu primejdii și nevoile, și el s-a făcut frate cu dracul, ca să treacă punțile vieții, iar nemurirea și-a dobândit-o din apa vie și apa moartă a creației lui artistice. Filozofia surzătoare a lui Harap-Alb a fost filozofia lui până în pragul morții, iar înțelepciunea ei a fost înțelepciunea vieții însăși, eternă și plină de umbre și lumini”.